

ЕМОТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПАРЕМІЙ

Липчанко О.В.

Мукачівський державний університет

Емоція – це “переживання людиною свого ставлення до дійсності, до особистого й навколишнього життя; душевне переживання” [6; с.378]. Психологи вважають, що емоції відображають те, що в людини на серці чи в душі, а розум – стан нервової системи. Емоційний профіль маніфестує зворотну змінність негативних і позитивних емоцій. Хоча переживання емоцій – явище виключно особисте, її експресивний компонент є соціальним. Емоція інтегрує об’єктивне та суб’єктивне, образне та поняттєве, статичне та динамічне.

Гнів, страх, любов, ненависть, радість, печаль, смуток, сором та інші різноманітні відтінки цих емоцій можуть називатися найгрубішими формами емоцій. Більш витонченими емоціями є моральні, інтелектуальні та естетичні переживання, які зазвичай пов’язані з меншим тілесним збудженням. Об’єкти емоцій можна описувати без кінця.

«Емоції є однією з форм “віддзеркалення дійсності і пізнання її, оскільки в них людина виступає одночасно і об’єктом, і суб’єктом пізнання, тобто емоції пов’язані з потребами людини, що лежать в основі її діяльності” [7; с.13-14]. Емоції виражаються мовними засобами лише тоді, коли вони є відображеними свідомістю. В мовних засобах фіксуються швидше не самі емоції, а розумовий зміст про них – саме він у відповідних випадках входить до лексичного значення.

Емоції виражаються “всіма мовними рівнями, передусім лексичним і граматичним, проте загальна кількість емотивно маркованих слів і синтаксичних конструкцій невелика порівняно з емотивно нейтральними одиницями. Ідіоми ж покликані до життя і функціонування у мові перш за все емотивним позначенням предметів і явищ” [1; с.63].

Оскільки прислів’я можна віднести до рівня стійких мікротекстів, вони виражають певний емоційний потенціал. Емоційність паремій проявляється у вираженні почуттів, певного ставлення та досвіду до оточуючого світу.

Емотивність розуміємо як закріплену в значенні прислів’їв інформацію про емоційне ставлення до об’єкта, його чуттєву оцінку. Саме емотивність є тією категоріальною ознакою, яка дозволяє відділити паремії від речень нефразеологічного характеру. Емоційність як вираження почуттів, емоційного ставлення до оточення є, в свою чергу, ширшим поняттям, ніж оцінність. Емоційність та оцінність не є поняттями, які взаємозамінюються, але – співвідносяться, тобто оцінка – це те саме вираження емоційного відношення певного типу (позитивного чи негативного). «Мовець, виявляючи емоцію, в першу чергу намагається передати своє ставлення до змісту висловлення, а вияв емоцій має прагматичну спрямованість: вплинути певним чином на слухача у необхідному для мовця напрямку. Відчуваючи емоцію, мовець асоціює її з позитивною чи негативною оцінкою, оскільки емоція – це форма оцінки суб’єктом об’єкта світу»

[2; с.16]. «Не можна провести чіткої межі між описуванням та вираженням емоцій. Людина може описувати не свої власні почуття, а й, описуючи певні стани інших людей, переживати описувані емоції, що є наслідком реактивного характеру емоцій» [там же, с. 69].

«Емоції – форма відношення людини до навколишньої дійсності – завжди супроводжуються оцінкою. Емотивність - це емоційність у мовному значенні, тобто чуттєва оцінка об'єкту, вираз мовними або мовленнєвими засобами відчуттів, настроїв, переживань людини. Емотивність завжди експресивна та оцінна, але не навпаки. Емотивності без експресивності не буває, а розмежування їх практично неможливе. Проте, важливо інше – експресивність не обов'язково поєднується з емотивністю» [1; с.65].

Емотивність виступає опосередкованим відображенням дійсності. «Емотивний тон являє собою вираження різноманітних переживань людини, у яких відображається перебіг її взаємовідносин із зовнішнім світом та іншими людьми. Фразеологізм виражає, як правило, не емоцію взагалі, а певне переживання чи комплекс переживань, що якісно відрізняються від інших. Емотивність є незмінним компонентом складної семантичної структури фразеологічних одиниць, їх категоріальною ознакою» [1; с.66].

Паремії є високо емотивними фразеологізмами, які звичайно не піддаються словниковій дефініції, а замість неї дається їх розумовий зміст. Однією з істотних ознак паремій є наявність особливого, експресивного значення, яке має певні специфічні особливості. На відміну від лексичного значення, воно пов'язане з позначуваними предметами не прямо, а опосередковано. Паремії створюються не для називання нових явищ, а для конкретизації та емоційної оцінки предметів, явищ, подій, які вже названі в мові. «Якщо в лексиці можна спостерігати не тільки емоційну, а й раціональну оцінку, то у фразеології оцінка завжди емоційна» [1; с.67].

Оскільки емоції діляться на два класи – позитивні та негативні, то їх позначення в пареміях може бути зведене до позитивно-емотивних і негативно-емотивних. Систему негативно-емотивності складають одиниці **гнів**: *Anger and haste hinder good counsel* - *Злість і поспіх заважають прийняти добру пораду*, *Beware of the fury of a patient man* - *Стережись люти терплячої людини*, *A little pot is soon hot* - *Не той сильний, хто камінь верне, - лиш той сильний, хто серце в собі вдержить*, **роздратування**: *Soft answer turneth away wrath* - *Добро все згладити здатне*, **зневага**: *Poverty is no disgrace, but it is great inconvenience* - *Бідність – не ганьба, але велика незручність*, **незадоволення**: *Go further and fare worse* - *Чим далі, тим гірше*, **смуток**: *It is poor heart that never rejoices* - *Бідне те серце, яке ніколи не радіє*, *Earth has no sorrow that heaven cannot heal* – *Немає такої печалі на землі, якої б не могли вилікувати небеса*, **страх**: *He that fears every bush must never go a-birding* - *Смерті боятися - на світі не жити*, *The only thing we have to fear is fear itself* – *Єдине чого потрібно боятися – це самого страху*.

Систему прояву позитивної емотивності відображають такі одиниці як **радість**: *Joy is always trailed by sorrow* – *За радістю горе по н'ятам ходить щастя*:

Happy is the bride that the sun shines on – Щаслива та наречена, на яку світить сонце.

Отже, серед типових маркерів, що позначають якості емоційних станів, можна виділити наступні: *sorrow, pain, grief, suffering, distress, sadness* - смуток; *anger, irritation, annoyance, ill temper* - гнів; *fear, fright, terror, anxiety* - страх; *malice, contempt, dislike, disgust, hatred* – зневага; *love, kindness, satisfaction, pleasure, gladness, gratification, enjoyment, contentment* - радість, *satisfaction, delight, ecstasy, jubilation, elation* - втіха, задоволення

Номінативна мережа в англійських пареміях репрезентована наступними семантичними синонімами – *displeasure, dissatisfaction, discontentment, disgruntlement, disfavour, disapproval, disapprobation, distaste, irritation, wrath, chagrin, offence, exasperation, perturbation, disgust; happiness, brightness, jollity, cheerfulness, well-being, welfare, felicity, excitement, goodness, positiveness.*

Література

1. Гамзюк М.В. Емотивний компонент значення у процесі створення фразеологічних одиниць (на матеріалі нім. м.): Монографія.-К.:КДЛУ,2000.-256с.
2. Мерзлікіна О.В. Комунікативно-прагматичний аспект функціонування прислів'їв у художніх текстах: Автореф. дис...канд.філ.наук.- К.,2001.-20с.
3. Наймушина Т.А. Пословицы и поговорки в художественном тексте: Автореф. дис...канд.фил.наук.- Л.,1984.-18с.
4. Психология эмоций/ Под. ред. Ю.Б. Геппенрейтер и М.В. Фаликман.- М.:ЧеРо, 2002.-350с.
5. Українська радянська енциклопедія.-К.,1972
6. Шамаєва Ю.Ю. Когнітивна структура концепту РАДІСТЬ (на матеріалі англійської мови): Автореф. дис...канд.філ.наук.- Харків,2004.-20с.
7. Шаховский В.И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка.- Воронеж, 1987

Summary

The present article provides some insights into the study of paremiology. It also throws light on the term “emotion” and its description within the system of English and Ukrainian idioms. Basic emotive markers are also described and analysed in the article under consideration.